

Рогозіна Валерія

здобувачка вищої освіти

1-го курсу, група ЮД-046

Бондаренко Кирило

здобувач вищої освіти 1-го курсу,

група ЮД-047, юридичний факультет

Леонова Наталія Валеріївна

к. філол. н., доцент кафедри

соціально-гуманітарних дисциплін

(Дніпропетровський державний

університет внутрішніх справ)

МЕНТАЛЬНІ СТРУКТУРИ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ

Ментальні моделі є глибоко укорінені в свідомості поняття, узагальнення чи навіть картини і образи, які діють на те, як ми сприймаємо світ і діємо. Це уявлення про навколишній світ, відносини між його різними частинами та інтуїтивне уявлення про власні дії та їх наслідки. Ментальні моделі можуть допомогти у формуванні поведінки та встановленні підходу до вирішення проблем (схожі на особистий алгоритм) та виконання завдань [1].

Розглядаючи проблему ментальності в історичному аспекті, автор зазначає, що загальні соціально-психологічні особливості людей різних епох, різних суспільних економічних формацій чи цивілізацій були предметом багатьох наукових досліджень, які мають плюралістичний характер. Про це свідчать різні підходи, одні з яких віддають перевагу при формуванні соціально-політичних та психологічних чинників людського буття географічному фактору. В останні десятиріччя актуалізувались питання досліджень змісту поняття ментальності, її функцій та використання інформації про ментальні характеристики і суб'єктів, і об'єктів інформаційної діяльності під час розвитку сучасних інформаційних процесів. При поступовому наближенні до усвідомленого використання особливих ментальних характеристик людей в різних видах діяльності, уявлення про ментальність набувало все більш конкретного значення [2].

На розвиток ментальних характеристик членів суспільства в сучасних умовах значний вплив здійснює розвиток соціальної структури та активні міграційні процеси. Оскільки, як справедливо зауважують дослідники, ментальність «є змістом внутрішнього світу соціальних суб'єктів, котрий конститується в процесі людської діяльності як результат перетворення навколишнього природного і соціального світу в акти суб'єктивності». Що визначає, формує мовну ментальність? Адже існують такі типи мислення, які принципово не підлягають вербалізації в звичних умовах (музичне

мислення). Ці особливості визначаються мовною залежністю від певної соціокультурної групи (в найширшому розумінні культури) і детермінуються соціокультурним середовищем. Особливості країни як соціокультурного середовища - це культурні традиції, історія, політичний устрій. Таким чином, соціокультурні стереотипи сприйняття світу формують мовну ментальність. Вона неоднакова у різних людей, що робить важливим та необхідним виділення індивідуальної, групової чи колективної мовної ментальності.

Фактор ментальних особливостей в інформаційному суспільстві набуває зростаючого прикладного значення у зв'язку: зі зростаючою інтенсивністю інформаційних обмінів між націями і державами, між різними соціальними структурами на внутрішньодержавному рівні, необхідності збереження і розвитку унікальних ментальних традицій в інтересах подальшої суспільної еволюції; з організацією спільного виробництва (спільних підприємств, у т. ч. із зарубіжною участю, міжнародної економічної кооперації, ТНК), спільної діяльності (наукової, освітньої, в сфері екології та ін.) різних за ментальними ознаками об'єднань людей, з урахуванням ментальних характеристик ділових партнерів; з інтенсифікацією сучасних ринкових обмінів; з вдосконаленням процесу міжнародної організації праці; з розвитком суспільнознавчих наук, наукового осмислення нової суспільної організації; зі зростанням суспільної уваги до введення в загальносуспільний обіг національних інформаційних ресурсів, що є культурним надбанням попередніх поколінь нашої цивілізації; при нейтралізації рецидивів інформаційних воєн і міжнародного інформаційного тероризму. У реальному житті сьогодення в Україні ми можемо побачити, щонамнеобхідний мовно-ментальний підхід у різних сферах нашого життя, наприклад: політика, педагогіка або економіка. Для з'ясування того, наскільки важливим є мовно-ментальний фактор можна розглядати різні історичні періоди або обирати певні регіони України. Національна свідомість населення України розвивалась у продовж багатьох років, адже у кожної людини та у кожного регіону України є свої певні особливості. Якщо враховувати мовну ситуацію сьогодення, можемо побачити, що мовна єдність – є надзвичайно складним процесом.

У теперішній час у спільство і політики довго і важко ідуть до того, що мова може виступати основою формування політичної нації, для зміцнення національної свідомості громадян. Мовна свідомість — термін сучасного мовознавства, який почав активно вживатися порівняно недавно і немає поки що однозначного витлумачення. Під мовною свідомістю розуміють: механізм управління мовною діяльністю, який формує, зберігає та перетворює мовні знаки, правила їх поєднання й уживання; мовну картину світу, тобто образи свідомості, матеріалізовані в мовних знаках; ставлення людини до мови та її елементів, а також мовної дійсності. Український лінгвіст Г. Ейгер виділив такі функції мовної свідомості: відображувальну, яка створює мовну картину світу й виражається в мовних значеннях, мовних

формах і типах зв'язку між словами; оцінну (з урахуванням різних аспектів оцінки); орієнтувально-селективну, що забезпечує орієнтування в ситуації з метою вибору мовних засобів; інтерпретаційну, яка реалізується у двох аспектах – внутрішньомовному і міжмовному (в обох випадках ідеться про інтерпретацію мов. явищ); регулятивно-керівну, що виступає у вигляді механізмівзворот, зв'язку (здійснює контроль за мовленнєвими операціями і забезпечує оцінку висловлення з погляду відповідності чинним нормам).[3] Можемо сказати, що мова - є не лише засобом спілкування. Вона тісно пов'язана з культурою народу який спілкується цією мовою [3].

---

1. Ментальні моделі. URL : https://uk.wikipedia.org/wiki/Ментальні_моделі

2. Горювий В. Ментальні фактори організації сучасної інформаційної діяльності. URL: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1064:mentalni-faktori-organizatsiji-suchasnoji-informatsijnoji-diyalnosti&catid=127&Itemid=460

3. Мовна свідомість. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Мовна_свідомість.

Симоненко Вікторія Василівна
здобувачка вищої освіти 2-го курсу,
група ЮД-948, юридичний факультет
Науковий керівник:
Ядловська Ольга Степанівна
к. іст. н., доцент кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МОВИ ТА МЕНТАЛЬНОСТІ ТА ЇХ РОЛЬ У ФОРМУВАННІ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Протягом ХХ століття дефініцій «ментальність» та «національний характер» знаходяться в полі зору вивчення науковців і на перетині різних дисциплін. Серед чинників формування нації окремо виділяють мову як своєрідний етнічний ідентифікатор та, одночасно, фактор консолідації нації. Саме такий підхід є актуальним і для розвитку та стовнення української нації.

Ментальність – це національний тип світовідчуття, який ґрунтується на мовних образах і символах (часто підсвідомих), що зумовлюють стереотипи поведінки, психічні реакції, оцінку певних подій чи осіб, ставлення до навколишньої дійсності. Реалії сьогодення в Україні вказують на необхідність мовно-ментального підходу в різних сферах суспільного буття: економіці, політиці, державотворенні, педагогіці, в процесі виховання і